

Hemşirelik Alanında 2013-2023 Yılları Arasında Huzurevlerinde Gerçekleştirilen Tezlere Yönelik Bibliyometrik Analiz

Fatmanur Demir¹, Kamuran Özdil²

¹ Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü Hemşirelik ABD, ORCID: 0009-0006-1304-4514.

² Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu, Sağlık Bakım Hizmetleri Bölümü, ORCID: 0000-0003-2957-2451.

ÖZET

Bu çalışmada hemşirelik alanında 2012-2023 yılları arasında huzurevlerinde gerçekleştirilmiş tezlerin incelenmesi amaçlanmıştır. Çalışmada bibliyometrik analiz yöntemi kullanılmıştır. Veriler, Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi Veri Tabanında "huzurevi" ve "huzurevleri" anahtar kelimeleri kullanılarak filtrelenmiştir. Toplamda 69 tez çalışma kapsamında incelenmiştir. Veriler; yayın yılı, tezin türü, ana bilim dalı, araştırma yöntemi, örneklem grubu, veri toplama araçları, araştırmanın gerçekleştirildiği yer, incelenen değişkenler başlıkları altında kodlanmıştır. Tezlerin 2013 ve 2023 yılları arasında gerçekleştirildiği ve en çok çalışmanın %15.9 oranı ile 2014 yılında gerçekleştirildiği saptanmıştır. Tezlerin %59.4'ünün yüksek lisans, %40,6'sının doktora çalışması olduğu ve %40,5'inin en yüksek oranda Hemşirelik Ana Bilim Dalı'nda gerçekleştirildiği görülmüştür. Tezlerin %55,01'inin deneysel türde ve %62,3'ünün 65 yaş üstü bireyleri örneklem grubu olarak tanımlandığı görülmüştür. Veri toplama araçları olarak çalışmaların tamamına yakınında ölçek kullanıldığı ve en çok Ege bölgesinde gerçekleştirildiği saptanmıştır. İncelenen değişkenler arasında ilk üç sırada; %14,2 oranı ile yaşam kalitesi, %9 oranı ile konstipasyon, %8,9 oranı ile yalnızlık yer almaktadır. Sonuç olarak hemşirelik alanında 2013 ve 2023 yılları arasında huzurevlerinde gerçekleştirilen tezlerde deneysel türde çalışmaların gerçekleştirildiği ve çalışmaların bazı bölgelerde yoğunlaştığı görülmüştür. Sonuç olarak huzurevlerinde yürütülecek tez çalışmalarında, hemşireliğin tüm rollerini kapsayan, farklı araştırma desenleriyle desteklenmiş ve yaşlı bireylerin bakım gereksinimlerini bütüncül ele alan yaklaşımların sürdürülmesi önerilmektedir.

Anahtar kelimeler: Bibliyometrik Analiz, Hemşirelik Bakımı, Lisansüstü Eğitim, Yaşlı.

ABSTRACT

This study aimed to examine theses conducted in nursing homes between the years 2012-2023. Bibliometric analysis method was used in the study. The data were filtered using the keywords "nursing home" and "nursing homes" in the National Thesis Center Database of the Council of Higher Education. A total of 69 theses were examined within the scope of the study. The data were coded under the titles of publication year, type of the thesis, department, research method, sample group, data collection tools, place where the research was conducted, and variables examined. It was determined that the theses were conducted between 2013 and 2023, and the most studies were conducted in 2014 with a rate of 15.9%. It was seen that 59.4% of the theses were master's studies, 40.6% were doctoral studies, and 40.5% were conducted at the highest rate in the Department of Nursing. It was observed that 55.01% of the theses were experimental and 62.3% were defined as individuals over the age of 65 as a sample group. It was determined that scales were used in almost all of the studies as data collection tools and that they were mostly conducted in the Aegean region. The first three variables examined were quality of life with a rate of 14.2%, constipation with a rate of 9%, and loneliness with a rate of 8.9%. As a result, it was observed that experimental studies were conducted in theses conducted in nursing homes between 2013 and 2023 in the field of nursing and that the studies were concentrated in some regions. As a result, it is recommended that approaches that cover all roles of nursing, are supported by different research designs, and address the care needs of elderly individuals in a holistic manner should be continued in thesis studies to be conducted in nursing homes.

Keywords: Bibliometric Analysis, Nursing Care, Graduate Education Elderly.

Sorumlu yazar: Kamuran Özdil, kamuranozdil2008@gmail.com, **Geliş tarihi:** 28.05.2025, **Kabul tarihi:** 27.06.2025

Açıklama: 28-29 Ağustos 2024 tarihlerinde Türkiye'de düzenlenen 3. Uluslararası Avrasya Sağlık Bilimler Kongresi'nde poster bildirisi olarak duyurulmuştur.

1. GİRİŞ

Günümüzde dünyadaki her ülke, nüfustaki yaşlıların hem sayısında hem de oranında bir büyüme yaşamaktadır. Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) 2015 ile 2050 arasında, 60 yaş üstü dünya nüfusunun oranı neredeyse ikiye katlanarak %12'den %22'ye çıkacağını belirtmiştir. Yine DSÖ verilerine göre; 2030 yılına gelindiğinde dünyadaki her 6 kişiden 1'i 60 yaş ve üzerinde olacağını ve günümüzde 60 yaş ve üzeri nüfusun payı 2020'de 1 milyardan 1,4 milyara çıkacağı bilinmektedir (1). Türkiye'de benzer bir demografik değişimden geçmiş olup yaşlı nüfus oranı giderek artmaktadır. Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) 2024 yılı verilerine göre 2019 yılında 7 milyon 550 bin 727 kişi iken son beş yılda %20,7 artarak 2024 yılında 9 milyon 112 bin 298 kişi oldu. Yaşlı nüfusun toplam nüfus içindeki oranı ise 2019 yılında %9,1 iken, 2024 yılında %10,6'ya yükselmiştir (2). Bu artış, Türkiye'nin yaşlı nüfus oranının giderek arttığını ve ülkenin yaşlanan toplum sürecine girdiğini göstermektedir.

Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ), tüm ülkelerin sağlık ve sosyal hizmet sistemlerinin bu demografik değişime uyum sağlamada büyük zorluklarla karşı karşıya olduğunu belirtmektedir. Bu zorlukların başlıca nedenleri arasında, 2050 yılında yaşlı nüfusun %80'inin düşük ve orta gelirli ülkelerde yaşayacak olması, nüfusun geçmişe kıyasla çok daha hızlı yaşlanması ve 2020 yılında 60 yaş ve üzeri bireylerin sayısının 5 yaş altı çocukların sayısını geçmiş olması yer almaktadır (1). Bu durum, bağımlı nüfus oranında artışa neden olarak sağlık sistemleri için önemli riskler oluşturmaktadır.

Bu bağlamda söz edilen demografik değişimin beraberinde yaşlıların sağlık bakım sorunlarının artması da kaçınılmaz sonuçlar arasındadır. Bu sorunlar arasında; mali sorunlar, yoksulluk, bağımlılık, sosyal dışlanma, emeklilik, yaşlı ayrımcılığı, istismar, bakım sorunu gibi birçok sorun sayılabilir (3,4,5). Bu sorunların arasında yaşlıların bakım ihtiyacı da yaşlılık dönemindeki en önemli ihtiyaçlardan birisi olarak karşımıza çıkmaktadır. Yaşlı nüfus içinde bakım ihtiyacı oranının ne kadar olabileceğine ilişkin ülkemizde veya dünyada kesin sonuçlar veren, genel geçer ve kabul görmüş bir oran veya yöntem olmamakla birlikte; evde bakım, kurumsal bakım, bireysel bakım hizmetleri gibi farklı uygulamalar süregelmektedir. Literatürde, evde bakım, kurumsal bakım ve bireysel bakım hizmet modellerinin, yaşlı bireylerin sağlık, sosyal ve psikolojik gereksinimlerini karşılamaya yönelik olarak farklı ülkelerde yaygın şekilde uygulandığı görülmektedir. Bu modeller, yaşlıların yaşam kalitesini artırmayı, sosyal izolasyonu önlemeyi ve bakım sürecini desteklemeyi amaçlamaktadır (6-8). Türkiye'de 65

ve daha büyük yaş grubunda ortalama her dört kişiden birinin uzun süreli bakıma ihtiyaç duyacağı düşünüldüğünde; buna göre 2023 yılında uzun süreli bakım alacak olanların yaklaşık 2.1 milyon, 2050 yılında 4.8 milyon ve 2075 yılında 6.1 milyon kişi olacağı tahmin edilmektedir (9). Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) 2024 verilerine göre yaşlı bağımlılık oranı, 2019 yılında %13,4 iken bu oran 2024 yılında %15,5'e yükseldiği görülmüştür (2). Tüm bu veriler günümüzde ve gelecekte yaşlı bakım sorununun ne denli önem kazanacağını göstermektedir.

Ülkemizde yaşlı bireylerin bakımının; bireysel tercihler, sosyoekonomik ve kültürel değişimler nedeni ile evde bakımdan kurumsal bakıma doğru değişim gösterdiği bilinmektedir (10). Huzurevleri kurumsal bakımda oldukça büyük bir paya sahiptir. Türkiye'de huzurevlerinde kalan yaşlı sayısı oldukça fazladır. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı 2022 verilerine göre devlete ait huzurevinde kalan kişi sayısı 14 bin 535 iken özel huzurevlerinde 11 bin 467 olmak üzere toplam 26 bin 2 kişi kalmaktadır (6). Evde ya da kurumsal bakım hizmeti alması fark etmeksizin yaşlı bireylerin bakım gereksinimlerinin karşılanmasında hemşirelik bakımı anahtar konumda olup hemşirelere önemli görevler düşmektedir. Hemşireler, yaşlı bireylerin bağımsızlıklarını koruyarak, sağlık sorunlarıyla başa çıkmalarına yardımcı olur, günlük yaşamlarını mümkün olduğunca normal ve konforlu hale getirirken, aynı zamanda psikolojik ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik bakım sağlarlar (11,12). Covid 19 pandemisi dünya genelinde birçok ülkede huzurevleri ve bakım evlerinde yaşlıların bakımının karmaşık bakım gereksinimleri olduğu ve bakım hizmetlerinin verilmesinde hemşirelik bilgi, beceri, eğitimi ve uygulamasına ne denli ihtiyaç olduğunu ortaya koymuştur (13).

Hemşireler, yaşlı bireylerin bağımsızlığını korumaya odaklanan doğrudan bakım rollerinin yanı sıra araştırmacı, danışman/eğitmen, sevk düzenleyici ve savunucu kimlikleriyle geniş bir yelpazede hizmet sunarlar (12). Bu çok yönlü hizmetin temelini, klinik kararları en güncel kanıtlarla birleştirerek bakım kalitesini ve yaşlı hastaların sonuçlarını iyileştiren kanıta dayalı uygulamalar çerçevesinde bilimsel bilgi üretimi oluşturmaktadır (14). Hemşireler, yaşlı sağlığı hizmetlerini doğrudan veya dolaylı olarak geliştirmek amacıyla bilimsel araştırmalar yürütmekte; bu bağlamda huzurevleri, geniş yaşlı popülasyonuna erişim sağladıkları için önemli ve elverişli örneklem ortamları arasında yer almaktadır (15) Nitekim ulusal ve uluslararası literatürde huzurevlerinde hemşirelik bakım hizmetlerine yönelik hemşireler tarafından pek çok çalışma mevcuttur (16-19).

Ulusal düzeyde gerçekleştirilen lisansüstü tezler ise bu araştırmalar arasında öncü konumda olup gelecek

çalışmalarda araştırmacılara yön vermesi açısından oldukça önemli bir konuma sahiptir. Buradan hareketle bu çalışma hemşirelik alanında 2013-2023 yılları arasında huzurevlerinde gerçekleştirilen lisansüstü tezlerin tezlerinin incelenmesi amacıyla planlanmıştır.

1.1. Araştırma Soruları

- 1) 2013-2023 yılları arasında huzurevlerinde gerçekleştirilen hemşirelik tezlerinin yıllara göre dağılımı nasıldır?
- 2) 2013-2023 yılları arasında huzurevlerinde gerçekleştirilen hemşirelik tezlerinin akademik derecelerine göre dağılımı nasıl değişmiştir?
- 3) 2013-2023 yılları arasında huzurevlerinde gerçekleştirilen hemşirelik tezlerinin ana bilim dallarına göre dağılımı nasıldır?
- 4) 2013-2023 yılları arasında huzurevlerinde gerçekleştirilen hemşirelik tezlerinde kullanılan araştırma desenleri, veri toplama araçları ve örneklem grupları nelerdir?
- 5) 2013-2023 yılları arasında huzurevlerinde gerçekleştirilen hemşirelik tezlerini coğrafi dağılımı nasıldır?
- 6) 2013-2023 yılları arasında huzurevlerinde gerçekleştirilen hemşirelik tezlerinde ele alınan başlıca konular/değişkenler nelerdir?

2. GEREÇ VE YÖNTEM

2.1. Araştırmanın şekli

Çalışmada nicel araştırma desenlerinden bibliyometrik analiz yöntemi kullanılmıştır.

2.2. Araştırmanın evren ve örnekleme

Çalışmanın evrenini huzurevleri konusunu Hemşirelik Ana Bilim Dallarında üretilen Yüksek Öğretim Kurumu (YÖK)'nun internet sitesinde yayınlanmış tüm tezler oluşturmuştur. Bu kapsamda 2013 ile 2023 yılları arasında yayınlanan toplam 69 tez araştırmanın evrenini oluşturmuştur. Bu çalışmada örnekleme yöntemine başvurulmamış, evrenin tamamı çalışmaya dâhil edilmiştir. YÖK Tez Merkezi'nde erişime açık olan ve araştırmanın dâhil edilme kriterlerini karşılayan toplam 69 tez çalışması araştırma örneklemini oluşturmuştur.

2.3. Araştırmaya dahil edilme ve dahil edilmeme ölçütleri

Araştırmaya; hemşirelik alanında, huzurevi ve/veya huzurevi ve bakım evleri örneklemini kapsayan 2013-2023 yılları arasında üretilen, YÖK Ulusal Tez Merkezi veri tabanında yazarlar tarafından izinli olarak sisteme girilen ve tam metnine ulaşılabilen tezler incelemeye dâhil edilmiştir.

Araştırmaya; tam metnine ulaşamayan tezler dâhil edilmemiştir.

2.4. Tarama stratejisi ve verilerin kodlanması

Huzurevi örneklemini kapsayan hemşirelik alanında yapılan tezlere ulaşmak için YÖK Ulusal Tez Merkezi veri tabanında belirlenen ölçütler dâhilinde tarama yapılmıştır. Tez taraması 15 Nisan 2024 - 15 Mayıs 2024 tarihleri arasında detaylı tarama alanından yapılmıştır. YÖK Tez veri tabanında, detaylı tarama bölümünde ilk olarak konu alanına "Huzurevi" anahtar kelimesi girilerek arama yapılmıştır. İkinci aşamada ise konu alanına "Hemşirelik", tez adına ise çoğul biçimi olan "Huzurevleri" kelimesi yazılarak ikinci bir tarama gerçekleştirilmiştir. Bu iki tarama sonucunda tüm verilere ulaşılmış; ilk taramada 68 teze, ikinci taramada ise ilk taramaya dâhil olmayan bir ek teze ulaşılmıştır. Böylece toplam 69 tez çalışması araştırma örneklemini oluşturmuştur.

Taramada elde edilen veriler doküman analizinde yer alan kodlama yöntemine göre kodlanmıştır. Kodlamalar dokuz başlık altında yapılmıştır. Bu başlıklar sırayla yayın yılı, tezin türü, ana bilim dalı, araştırma yöntemi, örneklem grubunun özelliği, veri toplama araçları, araştırmanın gerçekleştirildiği yer, incelenen değişkenler olarak adlandırılmıştır.

2.5. Verilerin analizi

Elde edilen veriler bir excel formuna kaydedilmiştir. Formdan elde edilen veriler sayı ve yüzde şeklinde sunulmuştur.

2.6. Etik ilkeler

Bu çalışmada, Yüksek Öğretim Kurumu Ulusal Tez merkezindeki tezlerin kamuya açık ve herkes tarafından erişilebilir olması ve çalışma kapsamında tez merkezinde yazarlar tarafından erişim izni olan tezlerin kullanılması nedeniyle etik kurul izni alınmasına gerek duyulmamıştır.

3. BULGULAR

Bu çalışmada YÖK Ulusal Tez Merkezi veri tabanından erişilen ve incelenen toplam 69 tezin incelenen kriterlere yönelik bulgular aşağıda sunulmuştur.

Çalışmaların yıllara göre dağılımı göre incelendiğinde 2013 ve 2023 yılları arasında toplam 69 tez çalışması yapıldığı görülmektedir. En çok çalışmanın %15,9 oranı ile 2014 yılında, tezlerin yıllara göre dağılımının ise değişken olduğu görülmüştür (Şekil 1).

Bu çalışmada incelenen tezlerin tez türüne göre dağılımlarına bakıldığında; tezlerin sırayla %59,4'ünün yüksek lisans, %40,6'sının doktora alanında olduğu görülmüştür (Şekil 2).

Tezlerin ana bilim dallarına göre dağılımı incelendiğinde; %40,5'inin en yüksek oranda Hemşirelik Ana Bilim Dalı'nda gerçekleştirildiği görülmüştür. Hemşireliğin özel ana bilim dalları arasında ise en yüksek ve aynı oranlarda (%17,3) olan Halk Sağlığı Hemşireliği ve İç Hastalıkları Hemşireliği Ana Bilim dalında üretildiği görülmüştür. Evde Bakım Hemşireliği Ana Bilim Dalı ise %1,4 oranı ile konu ile ilgili tezin en az oranda üretildiği alan olmuştur (Tablo 1).

Çalışmada tezlerin araştırma desenine göre dağılımı incelendiğinde temel araştırma türleri arasında; deneysel (%55,01), gözlemsel (%43,48) ve metodolojik (%1,45) çalışmaların gerçekleştirildiği görülmüştür. Deneysel türde gerçekleştirilen çalışmalar arasında randomize kontrollü deneysel araştırma türü (%31,8) en çok kullanılan araştırma deseni olup araştırma türlerinin genel sıralamasında da ilk sırada yer almaktadır. Ez az kullanılan araştırma deseni ise

sadece bir çalışmada kullanılmış olan metodolojik araştırma türü olduğu görülmüştür (Tablo 2).

Çalışmada incelen tezlerin örneklem grupları incelendiğinde en yüksek oranda genel bir örneklem grubu tanımı olarak 65 yaş üstü bireylerin (%62,3) tanımlandığı görülmüştür. Bununla birlikte diğer örneklem grupları arasında yaşlı sağlığı ile ilgili konular arasında önemli olan hastalık (kronik hastalık, diyabet tanısı olanlar vb.) ve semptomların (konstipasyon, uyku sorunu, ağrı yaşayanlar vb.) örneklem grupları olarak alındığı görülmüştür. Ayrıca iki çalışmada da yaşlı bireye bakım verenlerin örneklem grubu olarak ele alındığı görülmüştür (Tablo 3).

Bu çalışmada incelenen tezlerde veri toplama araçları olarak çalışmaların tamamına yakınında ölçek kullanıldığı görülmüştür (Tablo 4).

Hemşirelik alanında huzurevlerinde gerçekleştirilen tezlerin bölgelere göre dağılımı incelendiğinde sırayla; Ege Bölgesi (n:21 %30,43), Marmara Bölgesi i (n:19 %:27,53), İç Anadolu Bölgesi (n:17 %24,63), Karadeniz Bölgesi (n:5 %7,24), Akdeniz Bölgesi (n:4 %5,79), Güneydoğu Anadolu Bölgesi (n:2 %2,89), Doğu Anadolu Bölgesi (n:1 %1,44) oranlarında olduğu görülmüştür (n:2 %4.35) (Şekil 3).

Tezlerde incelen değişkenlerin dağılımına bakıldığında ilk üç sırada; %14,2 oranı ile yaşam kalitesi, %9 oranı ile konstipasyon, %7,7 oranı ile düşme, uyku ve depresyon yer almaktadır. Ayrıca fiziksel (inkontinans, demans, ağrı), psikolojik (stres, yalnızlık, anksiyete) ve sosyal (yaşam doyumu, sağlık okuryazarlığı) alanlarda farklı değişkenlerin incelendiği görülmüştür (Tablo 5).

Tablo 1. Hemşirelik Alanında 2013-2023 Yılları Arasında Huzurevlerinde Gerçekleştirilen Tezlerin Ana Bilim Dalına Göre Dağılımı (n=69)

Ana Bilim Dalı	Sayı	Yüzde
Hemşirelik Ana Bilim Dalı	28	40,5
Halk Sağlığı Hemşireliği Ana Bilim Dalı	12	17,3
İç Hastalıkları Hemşireliği Ana Bilim Dalı	12	17,3
Hemşirelik Esasları Ana Bilim Dalı	11	15,9
Psikiyatri Hemşireliği Ana Bilim Dalı	3	4,3
Doğum ve Kadın Hastalıkları Ana Bilim Dalı	2	2,8
Evde Bakım Hemşireliği Ana Bilim Dalı	1	1,4
Toplam	69	100

Tablo 2. Hemşirelik Alanında 2013-2023 Yılları Arasında Huzurevlerinde Gerçekleştirilen Tezlerin Araştırma Desenine Göre Dağılımı (n=69)

	Araştırma Tipi/ Deseni	Sayı	Yüzde
Deneysel Araştırma Desenleri (n=38 %=55,01)	Randomize kontrollü deneysel	22	31,8
	Deneysel	7	10,1
	Yarı Deneysel	6	7,2
	Ön test son test desenli müdahale çalışması	2	2,8
	Randomize olmayan gruplarda ön-test, son-test kontrol gruplu tekrarlayan ölçümlü	1	1,4
Gözlemsel Araştırma Desenleri (n=30 %=43,48)	Tanımlayıcı	14	20,2
	Tanımlayıcı kesitsel	7	10,1
	Kesitsel	2	2,8
	Karşılaştırmalı tanımlayıcı	3	4,3
	Analitik tipte araştırma	1	1,4
	Vaka Kontrol	1	1,4
	Tanımlayıcı ilişkisel	1	1,4
	Tanımlayıcı, analitik ve retrospektif	1	1,4
Metodolojik Araştırma Deseni (n=1 %=1,45)	Metodolojik	1	2,8
Toplam		69	100

Tablo 3. Hemşirelik Alanında 2013-2023 Yılları Arasında Huzurevlerinde Gerçekleştirilen Tezlerin Örneklem Grubunun Özelliğine Göre Dağılımı (n=69)

Örneklem Grubunun Özelliği	Sayı	%
65 yaş üstü bireyler	43	62,3
Alzheimer tanısı alan hastalar	4	5,7
Kronik hastalar	2	2,8
Konstipasyon tanısı alan hastalar	2	2,8
Diyabet tanısı alan hastalar	2	1,4
Evde yaşayan 55 yaş üzeri bireyler	2	1,4
İnkontinans tanısı alan hastalar	2	1,4
Kadın yaşlı bireyler	1	1,4
Demans tanısı olan hasta	1	1,4
Yaşlı bakımı veren personeller	1	1,4
Antikoagülan kullanan hastalar	1	1,4
Kronik akciğer hastalığı olmayan bireyler	1	1,4
Huzurevinde demans tanısı alan hastalara bakım veren hemşireler	1	1,4
Düzenli ilaç kullanan bireyler	1	1,4
Ağrı yaşayan bireyler	1	1,4
Hipertansif bireyler	1	1,4
Osteoartriti olan yaşlı bireyler	1	1,4

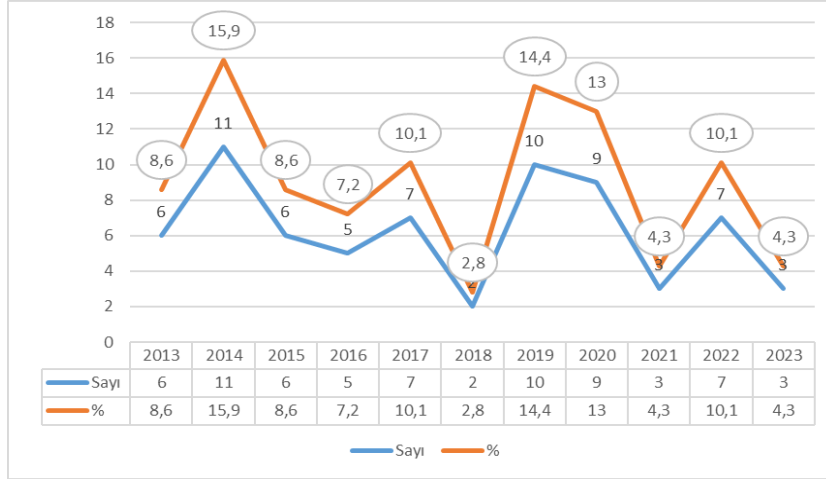
Huzurevinde uyku problemi yaşayan bireyler	1	1,4
Sıvı açığı olan hastalar	1	1,4
Toplam	69	100

Tablo 4. Hemşirelik Alanında 2013-2023 Yılları Arasında Huzurevlerinde Gerçekleştirilen Tezlerin Veri Toplama Araçlarına Göre Dağılımı (n=69)

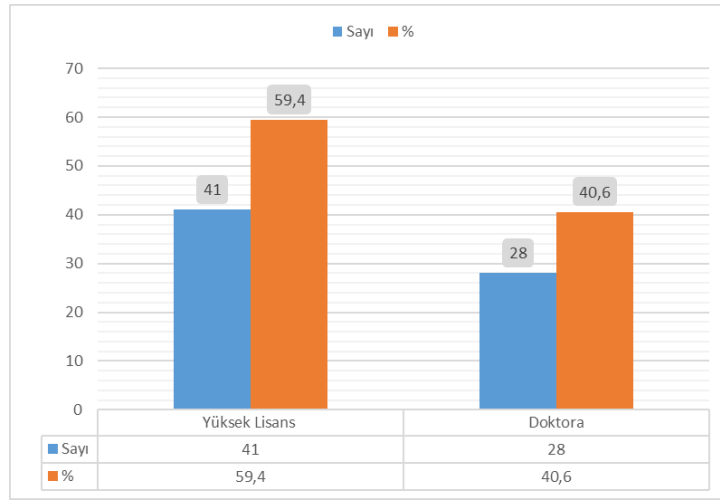
Veri Toplama Araçları	Sayı	%
Ölçek	64	92,9
Anket	3	4,3
Anket-ölçek	2	2,8
Toplam	69	100

Tablo 5. Hemşirelik Alanında 2013-2023 Yılları Arasında Huzurevlerinde Gerçekleştirilen Tezlerin İncelenen Değişkenlere Göre Dağılımı (n=77)

İncelenen Değişkenler	Sayı	%
Yaşam Kalitesi	11	14,2
Konstipasyon	7	9
Yalnızlık	8	8,9
Düşme	6	7,7
Uyku	6	7,7
Depresyon	6	7,7
Alzheimer	4	5,1
Anksiyete	4	5,1
Yaşam doyumu	4	5,1
İnkontinans	3	3,8
Demans	2	2,5
Sıvı tüketimi	2	2,5
Stres	2	2,5
Ağrı	2	2,5
Sağlıklı yaşlanma	2	2,5
Huzurevinde çalışan bakım personelleri	1	1,2
Basınç yaralanmaları	1	1,2
Fiziksel Aktivite	1	1,2
Diyabet	1	1,2
Antikoagülan kullanan bireyler	1	1,2
Hipertansiyon	1	1,2
Sağlık okuryazarlığı	1	1,2
Toplam	69	100

Şekil 1. Hemşirelik Alanında Son 10 Yılda Huzurevlerinde Gerçekleştirilen Tezlerin Yıllara Göre Dağılımı (n=69)

Şekil 2. Hemşirelik Alanında Son 10 Yılda Huzurevlerinde Gerçekleştirilen Tezlerin Türlerine Göre Dağılımı (n=69)

Şekil 3. Hemşirelik Alanında Son 10 Yılda Huzurevlerinde Gerçekleştirilen Tezlerin araştırmanın Gerçekleştirildiği Bölgelere Göre Dağılımı (n=69)

4. TARTIŞMA

Bu araştırmada hemşirelik disiplininde 2013 ve 2023 yılında huzurevlerinde gerçekleştirilen toplam 69 tez incelenmiştir. Tezlerin yıllara göre dağılımı incelendiğinde en çok çalışmanın 2014 yılında, diğer yıllarda ise dağılımının değişken olduğu görülmüştür. Yaşlı nüfusun son 10 yılda küresel ve ulusal düzeydeki değişimi düşünüldüğünde bakım hizmetlerine ilişkin bilimsel bilgi üretiminin tezlere yansması kaçınılmazdır (1,2,20). Ancak bu çalışma amacı gereği sadece huzurevlerinde gerçekleştirilen tezleri kapsamakta bu nedenle yıllara göre dağılım açısından yaşlı sağlığı konusundaki çalışmaları temsil etmemektedir. Öte yandan ulusal ve uluslararası literatürde tezlerin dışında huzurevi örnekleminde son 10 yılda hemşirelik disiplininde gerçekleştirilen birçok çalışmanın olduğu söylenebilir (21-25).

Çalışmada incelenen tezlerin tez türüne göre dağılımlarına bakıldığında; yüksek lisans ve doktora tezlerinin benzer oranlarda olduğu görülmüştür. Bu durum yaşlı sağlığı konusunda hemşirelik açısından ele alınan konuların temel düzeyde sorun saptamadan, saptanan sorunlara çözüm geliştirecek tarzda ileri düzey araştırmalarda geniş bir yelpazede ele alınması ile açıklanabilir. Türkiye Engelli ve Yaşlı hizmetleri Genel Müdürlüğü verilerine göre bakanlığa bağlı huzurevi sayısı; 2002 yılında 63 iken bu sayı 2021 yılında 160'a; huzurevlerinde bakılan yaşlı sayısı 2002 yılında 4.952 iken bu sayı 2021 yılında 13.970 olmuştur (26). Nitekim yaşlı nüfusun artması ve kurumsal bakım alma sayısındaki artış göz önüne alındığında huzurevlerinde gerçekleştirilen çalışmalar için hemşirelik alanında her düzeyde çalışmaya ihtiyaç duyulması kaçınılmazdır. Çalışmamızda bu alanda üretilen bilimsel bilgiye ilişkin diğer veri bu gereksinime yönelik çalışmaların üretildiğini göstermektedir. Çalışmada tezlerin araştırma desenine göre dağılımı incelendiğinde temel araştırma türleri arasında; deneysel (%55,01), gözlemsel (%43,48) ve metodolojik (%1,45) çalışmaların gerçekleştirildiği ve deneysel türde gerçekleştirilen çalışmalar arasında randomize kontrollü deneysel araştırma türünün en çok kullanılan araştırma deseni olduğu saptanmıştır.

Tezlerin ana bilim dallarına göre dağılımı incelendiğinde; en yüksek oranda Hemşirelik Ana Bilim Dalı'nda gerçekleştirildiği; özel ana bilim dalları arasında ise en yüksek ve aynı oranlarda Halk Sağlığı Hemşireliği

ve İç Hastalıkları Hemşireliği Ana Bilim dalında üretildiği görülmüştür. Evde Bakım Hemşireliği Ana Bilim Dalında ise 1 tez ile konu ile ilgili tezin en az oranda üretildiği alan olmuştur. Yaşlı sağlığı konusu evde ya da kurumsal bakım hizmeti alan örneklem grupları fark etmeksizin fiziksel, ruhsal ve sosyal açıdan tüm bakım gereksinimlerinin kapsamlı bir şekilde hemşirelik bilimi tarafından ele alınmasını gerektirmektedir (14). Yaşlı sağlığının korunması ve aktif yaşlanmanın sağlanmasında hemşirelerin önemli rol ve sorumlulukları vardır (27). Halk sağlığı hemşireliği; yaşlı sağlığı hizmetlerinde sağlıklı ve aktif yaşlanma, toplumsal katılım, sağlık okuryazarlığı, sağlık eğitimi, beslenme, aşılama, ruh sağlığının korunması vb. birçok konuda geniş bir yelpazede anahtar konumdadır (28). Yaşlı bireylerde artan kronik hastalıklar, bunlara bağlı komplikasyonlar ve uzun süreli bakım gereksinimi göz önüne alındığında iç hastalıkları hemşirelerinin; kronik hastalıklarda bakım, izlem eğitim, ilaç takibi, onkolojik hasta bakımı rehabilitasyon, evde bakım hizmetleri, yoğun bakım ve palyatif bakım hizmetleri gibi pek çok alanda bakım hizmetinden sorumlu olduğu bilinmektedir (29). Nitekim çalışmamızda, örneklem gruplarının büyük bir kısmında yaşlı sağlığına ilişkin çeşitli sağlık bakım sorunları ele alınmış; özellikle diyabet gibi belirli hastalıklar ile konstipasyon, uyku bozukluğu ve ağrı gibi semptomlara odaklanıldığı görülmüştür. Benzer şekilde tezlerde incelen değişkenlerin dağılımına bakıldığında ilk üç sırada; yaşam kalitesi, konstipasyon, düşme, uyku ve depresyon yer almaktadır. Ayrıca fiziksel (inkontinans, demans, ağrı), psikolojik (stres, yalnızlık, anksiyete) ve sosyal (yaşam doyumu, sağlık okuryazarlığı) alanlarda farklı değişkenlerin incelendiği görülmüştür. Tüm bu konuların genel olarak hemşirelik özelde ise Halk Sağlığı Hemşireliği ve İç Hastalıkları Hemşireliği alanlarının çalışma konuları kapsamında olduğu söylenebilir.

Artan yaşlı nüfus ve bakım hizmetleri gereksinimleri; sorunların belirlenmesinde standart ölçüm araçlarının geliştirilmesini birçok sağlık araştırma konusu gibi zorunlu kılmaktadır. Bu çalışmada incelenen tezlerde veri toplama araçları olarak çalışmaların tamamına yakınında ölçek kullanıldığı görülmüştür. Hemşirelik alanında huzurevlerinde gerçekleştirilen tezlerin bölgelere göre dağılımı incelendiğinde ilk üç sırada; Ege, Marmara ve İç Anadolu Bölgesi olduğu görülmüştür. Bu durum; bölgede kurumsal bakım hizmeti alan yaşlı sayısı, araştırmacı ve danışman öğretim elemanlarının yaşlı sağlığı konusunda ağırlıklı çalışması gibi pek çok faktöre bağlı olduğu söylenebilir.

5. SONUÇ

Bu çalışma, 2013–2023 yılları arasında huzurevlerinde gerçekleştirilen hemşirelik tezlerini bibliyometrik açıdan incelemiş ve toplam 69 tezin çeşitli yönlerden analizini sunmuştur. Sonuç olarak, huzurevlerinde gerçekleştirilen hemşirelik tezleri, yaşlı bireylerin fiziksel, psikolojik ve sosyal sağlık sorunlarına yönelik kapsamlı ve çok boyutlu bir bakış açısı sunmaktadır. Bu tezlerde en sık ele alınan konular yaşam kalitesi, konstipasyon, yalnızlık, uyku bozukluğu, düşme riski ve depresyon gibi yaşlı bireylerin yaşamlarını doğrudan etkileyen alanlar olmuştur. Özellikle deneysel ve randomize kontrollü desenlerin yoğunlukta olması, hemşirelik müdahalelerinin etkililiğini ölçmeye yönelik bilimsel bir yaklaşım benimsendiğini göstermektedir. Ayrıca Halk Sağlığı ve İç Hastalıkları Hemşireliği alanlarının ön planda olması, yaşlı sağlığı hizmetlerinin hem koruyucu halk sağlığı perspektifinden hem de klinik bakım boyutundan ele alındığını ortaya koymaktadır.

Araştırmalarda genellikle 65 yaş üstü bireylerin örneklem olarak tercih edilmesi, çalışmalarda yaşlı bireylerin yaygın sağlık sorunlarının ve bakım gereksinimlerinin temel alınmasına yol açmıştır. Bununla birlikte belirli sağlık durumlarına (örneğin diyabet) veya semptomlara (örneğin ağrı, uyku bozukluğu, konstipasyon) sahip bireylerin hedeflenmesi, hemşirelik bakımının bireyselleştirilmiş yönünü vurgulamaktadır. Ayrıca, az sayıda da olsa bakım veren profesyonellere odaklanan tezler, bakım hizmetlerinin sadece alıcı değil, sağlayıcı yönüyle de ele alınmaya başlandığını göstermektedir.

Veri toplama araçlarında ölçeklerin yaygın olarak tercih edilmesi, nesnel ölçümlerle kanıt temelli sonuçlara ulaşma çabasını göstermektedir. Coğrafi dağılımda ise Ege, Marmara ve İç Anadolu bölgelerinde yoğunlaşma gözlenmiş, bu durum söz konusu bölgelerde akademik faaliyetlerin, huzurevi sayısının ve danışmanlık potansiyelinin daha yüksek olabileceğine işaret etmektedir.

Sonuçta elde edilen bulgular, hemşireliğin yaşlı sağlığına ilişkin hizmetlerde aktif, öncü ve çok yönlü bir rol üstlendiğini göstermekte; gelecekte bu rolün daha da genişlemesi için hem huzurevlerinde hem de farklı yaşlı bakım ortamlarında daha çeşitlendirilmiş, çok merkezli ve yenilikçi tez çalışmalarına ihtiyaç olduğunu ortaya koymaktadır. Ayrıca hemşireliğin eğitici, danışman, savunucu ve araştırmacı rollerinin daha görünür olduğu,

bireysel ve toplumsal etkileri güçlü çalışmaların desteklenmesi önem arz etmektedir.

Etik Kurul Kararı: Makale bibliyometrik analiz türündedir.

Yazar Katkıları: Fikir/Kavram: FD, KÖ.; Tasarım: FD, KÖ.; Denetleme/Danışmanlık: FD, KÖ.; Veri Toplama ve/veya İşleme: FD, KÖ.; Analiz ve/veya Yorum: FD, KÖ.; Kaynak Taraması: FD, KÖ.; Makalenin Yazımı: FD, KÖ.; Eleştirel İnceleme: FD, KÖ.

Çıkar Çatışması Beyanı: Yazarlar herhangi bir potansiyel çıkar çatışması beyan etmemektedir.

Destek/ Finansman Bilgileri: Herhangi bir kurum ya da kuruluştan finansal destek alınmamıştır.

6. KAYNAKLAR

1. World Health Organization. Ageing and health [Internet]. Geneva: WHO; 2022 [cited 2023 May 30]. Available from: <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/ageing-and-health>
2. Türkiye İstatistik Kurumu. İstatistiklerle yaşlılar [İnternet]. 2024 [alınma tarihi: Mayıs 2025]. Erişim adresi: <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=İstatistiklerle-Yaslılar-2024-54079>
3. Stanciu CM. Specific problems of elderly and their solutions. Alexandru Ioan Cuza «din Iași. 2012;5(1):92–106.
4. Pageau F, Seaward H, Habermeyer E, Elger B, Wangmo T. Loneliness and social isolation among the older person in a Swiss secure institution: a qualitative study. BMC Geriatrics. 2002;22(1):90.
5. Soydan AM, Elkin N, Barut AY. Bakım yükünün yaşlı bakıma etkileri. İstanbul Gelişim Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi. 2023;(20):703–13.
6. Norvilaitė A, Newland JA, Blaževičienė A. Older people's experience and related factors while receiving home-based long-term care services: a qualitative study. BMC Nurs. 2024;23(1):15.
7. Feng G, Li Q. The study on innovative development of the elderly care industry under the community-based elderly care model based on the SERVQUAL model. Open Public Health J. 2025;18:e18749445370791.

8. Yağar F. Türkiye’de evde bakım hizmetlerine ilişkin hasta beklentilerinin doküman analizi yöntemi ile incelenmesi. Pamukkale Univ Sos Bilim Derg. 2022;53:15–32.
9. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı. Türkiye’de yaşlılara yönelik hizmetler, kurumsal yaşlı bakımı ve kurumsal yaşlı bakımında illerin durumu [İnternet]. 2018 [alınma tarihi: Mayıs 2025]. Erişim adresi: <https://www.aile.gov.tr/media/9323/kitaptuerkiyede-yasli-lara-yonelik-hizmetler-kurumsalya%C5%9F%C4%B1bak%C4%B1m%C4%B1-ve-illerin-durumu2018.pdf>
10. Dündar Ö, Alptekin V. Türkiye’de yaşlı nüfusun huzurevi tercihlerinin mekansal bağımlılığı. Journal of Economy Culture and Society. 2022;65:267–87.
11. Motamed-Jahromi M, Kaveh MH. Effective interventions on improving elderly’s independence in activities of daily living: a systematic review and logic model. Front Public Health. 2021;8:516151.
12. Moilanen T, Suhonen R, Kangasniemi M. Nursing support for older people’s autonomy in residential care: an integrative review. Int J Older People Nurs. 2021;16(2):e12428.
13. Davidson PM, Szanton SL. Nursing homes and COVID-19: We can and should do better. Journal of Clinical Nursing. 2020;29(15-16):2758–9.
14. Boltz M, Capezuti E, Zwicker D, Fulmer T, eds. Evidence-Based Geriatric Nursing Protocols for Best Practice. 7th ed. Springer Publishing Company; 2024. ISBN: 978-0-8261-5276-3
15. Gustavson AM, Drake C, Lakin A, et al. Conducting clinical research in post-acute and long-term nursing home care settings: regulatory challenges. J Am Med Dir Assoc. 2019;20(7):798-803.
16. Demirağ H, Hintistan S. Huzurevinde yaşayan yaşlılarda covid-19 pandemisinin yönetimi ve hemşirelik. Hemşirelikte Eğitim ve Araştırma Dergisi. 2021;18(Ek):44–8.
17. Yalçın Gürsoy M, Tanrıverdi G, Gülyenli N. Bir huzurevinde yaşayan yaşlıların bakımında Omaha sistemi kullanımının değerlendirilmesi: doküman analizi. Göbeklitepe Sağlık Bilimler Dergisi. 2021;4(5):99–106.
18. Yıldırım Üşenmez S, Kaya H. Hemşirelik öğrencilerinin bir huzurevindeki klinik öğrenim ortamı ile ilgili görüşlerinin belirlenmesi. Gevher Nesibe Tıp ve Sağlık Bilimleri Dergisi. 2023;8(3):517–23.
19. White E, Woodford E, Britton J, Newberry LW, Pabico C. Nursing practice environment and care quality in nursing homes. Nursing Management. 2020;51(6):9–12.
20. Öntaş E, Şeker N. Türkiye’de yaşlı sağlığı araştırmalarındaki tematik eğilimler: son on yılın bibliyometrik analizi. Toplum ve Hekim. 2025;40(1):73–80.
21. Şahin NE, Emiroğlu O. Huzurevinde yaşayan yaşlıların yaşam kalitesi ve yaşam kalitesini etkileyen faktörler. Hacettepe Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Dergisi. 2014;1(1):57–66.
22. Muz G, Özdi K, Erdoğan G, Sezer F. Huzurevi ve evde kalan yaşlılarda su tüketimi ve ilişkili faktörlerin belirlenmesi. Türk Hijyen ve Deneysel Biyoloji Dergisi. 2017;74(Ek-1):143–50.
23. Polat SA, Hira İ. Perception of nursing homes as accommodation units. Journal of Human Sciences. 2017;14(4):3250–67.
24. Lee J. Nursing home nurses' turnover intention: A systematic review. Nursing Open. 2022;9(1):22–9.
25. Jutkowitz E, Landsteiner A, Ratner E, Shippee T, Madrigal C, Ullman K, et al. Effects of nurse staffing on processes of care and resident outcomes in nursing homes: a systematic review. Washington (DC): Department of Veterans Affairs (US); 2022 Mar.
26. Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı. Engelli ve yaşlı istatistikleri bülteni [İnternet]. 2018 [alınma tarihi: Mayıs 2025]. Erişim adresi: https://www.aile.gov.tr/media/73073/eyhgm-istatistik_bulteni_subat2021.pdf
27. Kalyoncuo S, Tekinsoy Kartın P. Aktif yaşlanma ve hemşirelik bakımı. ERÜ Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi. 2021;8(1):26–32.
28. Runciman P, Watson H, McIntosh J, Tolson D. Community nurses’ health promotion work with older people. Journal of Advanced Nursing. 2006;55(1):46–57.

29. T.C. Resmî Gazete. Hemşirelik Yönetmeliği [İnternet]. 08.03.2010 tarih ve 27515 sayılı Resmî Gazete [alınma tarihi: Mayıs 2025]. Erişim adresi: <https://mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/yonetmelik/7.5.13830-ek-2%20ve%203.htm>

Yasal Uyarı / Yayımcı Notu: Tüm yayınlarda yer alan açıklamalar, görüşler ve veriler yalnızca ilgili yazar(lar)a ve katkıda bulunan(lar)a aittir; Nuh Naci Yazgan University Journal of Health Research ve/veya editör(ler)e ait değildir. Nuh Naci Yazgan University Journal of Health Research ve/veya editör(ler), içerikte yer alan herhangi bir fikir, yöntem, talimat veya ürün nedeniyle kişilere veya mülke gelebilecek herhangi bir zarardan sorumlu tutulamaz.